

eddig mentve maradtak tőle. Jelenlegi elterjedésének legészakibb és legkeletibb pontja Riga, legdélibb Grenoble az Isére mellett, a legnyugatibb Corrib

Irlandban. Európa keleti és délkeleti vizeit tehát eddig még kikerülte ez a növény, melyet joggal neveznek „vízi pestis“-nek. DR. STAUB MÓRICZ.

XIV. EGY HÍRES ÁLLATSZELIDÍTŐ ÉLETÉBŐL.

Az ember saját történelmének első lapját akkor kezdé megírni, mikor az őskorban valami barlang félhomályában medvékkel viaskodott, vagy kovanyilát az ős-tigrisre szegzé. — Az ember megjelenésével a föld hatalmasai, a fenevadak, első ízben kezdék tapasztalni, hogy egy meztelen, karmok, tépőfogak és méregnedv nélküli, kétlábú állat velök az uralom fölött az élethalál harcát vivja. Az őskor óriás fenevadjaival szemben az ember csakis agyvelőjének fejlettségével, eszével bírta helyét a versenyben megállani. Kőkorszakbeli névtelen őseinknek a bátorság, a hősiesség volt a fő jellemvonása; a megélhetés föltételei akkoron ily irányban követelték az emberi tevékenység kifejtését. Mai napság az előrehaladott művelődés gócaiban, a kifejlett társadalmi élet közepette az ember szellemi és testi ereje már egészen más irányban van ugyan lekötve, de az ősoktól ránk származott hősiesség lángja mindamellett sem aludt ki még egészen, s időről időre találkozunk egyesek, kikben e láng egész ősi erővel lobban föl, kikben úgyszólván őseinknek hasonmását pillanthatjuk meg. — Ily embernek jellemezhetjük hősunket, *Upilio Faimali*-t.

Upilio Faimali 1826-ban Groparello helységben Piacenzában, Olaszország ama tartományában született, a honnan már sok híres állatviaskodó került ki. Szülei és nagyszülei mindnyájan egyszerű földművesek valának, azért tőlök az állatokkal való viaskodás és állatszeliidítés tehetségét nem örökölhette; ama herkulesi testalkat azonban, melylyel *Upilio* dicsekedhetett, mindenesetre arra vall, hogy — mint mondani szokás — „jó fajból“ kellett származnia.

Első gyermekéveit szülei házában töltötte, hol egyébről sem halott beszélni, mint a földműves életének egyhangú hajairól; tizenegy éves korában bizonyos unalom szállotta meg, mely mindinkább türethetlenebb színben tűntette fel előtte helyzetét. Csak a szüleihez való ragaszkodás tartotta vissza attól, hogy a lelkéből megúnt paraszteleletet azonnal ott nem hagyta. Sok lelki tusakodás után elvégre győzött a vágy, mely őt kifelé, az ismeretlen életsors felé vonzotta és hat frankkal zsebében világgá ment. Fáradalmak és nélkülözések között barangolta be Piemontot és Svájcot; a francia határon az útlevél nélküli czellengőt tartóztatták. A fogságból egy merész füllentéssel szabadította ki magát: az előljáróságot ugyanis megtudta győzni arról, hogy ő apjától, ki állítása szerint néhány nap előtt a határon átalment, elmaradt s hogy ő apját utól akarja érni. És eljutott Colmarba, melynek piaczaín akkoron (farsang idején) a mindenféle bódé előtt pezsgő élet uralkodott: a lovas-színház deszkafalain át kihangzó lódobogás, zsvaj és taps oly annyira elbűvölte a czél nélkülcácsorgó fiút, hogy azonnal elhatározta magát a czirkus szolgálatába állani. *Didier*, az igazgató, kinek a fiú erős izomzata és merészséggel párosult nyílt arcza megtetszett, csakugyan fel is fogadta az istállóba. Két hónapi istállósolgálat után mint ügyes lovas mutatta be magát a közönségnek; napról napra fejlődő testereje és ügyessége mellett csakhamar köztetszést vívott ki magának; tizenöt éves korában havonkénti 500 frankkal kötött *Didier*vel szerződést, de nem mint műlovas, hanem mint állatszeliidítő.

Egy ízben ugyanis, midőn a cirkus éppen Lengyelországban volt, Upilio, ki bohóc is tudott lenni, fontoskodó képpel félrehívja az igazgatót és egy híres művészt ajánlott fel neki, kinek nevét azonban nem szabad elárulnia. — „Hogy hirdessem a művészt, kit nem ismerek?“ — mondá a felültetéstől félfő igazgató. „Legyen elég, ha önnek azt mondom, hogy e művész segélyével az ön jövedelme kétszer, — ha nem háromszor akkora lesz; én biztosítom önt. És most fogjunk a dologhoz. Ön a holnapi falragaszokon ki fogja hirdetni, hogy Párisból egy új művész érkezett meg, ki lóháton, nyereg nélkül, az eddig látott mutatványokat mind felül fogja műlni.“ Ezt felelé neki Upilio, s ezzel az ismeretlen művész részére a szerződést az igazgatóval nyélbe is ütötte. — A falragaszok csakugyan hirdették az új és ismeretlen művész fellépését s az igazgatót barátai és ellenfelei egyaránt kezdték ostromolni, mondana már valamit, hogy ki az a művész és mit fog csinálni.

Didier, ki maga épp annyit tudott a művésztől mint a kérdezősködők, mindamellettt hogy Upilio-ba bizott, szorongó kebellet és lázas izgatottsággal látta zsúfolásig megtelni a nézőtér.

Az előadás megkezdődik; Upilio a szokott „salto mortalé“-kat rakja; a lovagló nők a szokott testmozdulatokkal törekszenek tapsot aratni, a bohócok is mindenféle tréfát űznek — de a közönség most az egyszer nincs kielégítve s mindinkább növekvő nyugtalansággal várja a kihíresztelt ismeretlen művész fellépését. A műsor szerint a sor most reá kerül; az időközben játszó zenekar is elhallgatott már — de a művész még mindig nem akar jőni. Upilio Faimali sehol sem látható; az igazgató sápadozik és szentül hiszi, hogy a ficzko rászedte; zavarában a zenekart újból megszólaltatja, és ime, egyszerre vig kurjantások közt Faimali egy szökéssel a porond közepén terem s a híres művész beléptét hirdeti. Az

ajtó megnyílik s egy nagy újfundlandi kutya lépdél be rajta méltóságteljesen, hátán ragyogó tábornoki ruhába öltöztetett kicsi lényvel, mely mindenfelé nagy grandezzával köszönti a közönséget. A kíváncsi közönség egy ideig nem bírta kitalálni, ki légyen voltaképen az az apró kis művész, míg végre kitűnt, hogy a kutya hátán rendkívüli ügyességgel és gyorsasággal ugrádozó és bukfenczező művész nem egyéb, mint — majom. Akkorában az ilyen majomprodukció még egészen új dolog lévén, a közönséget a szokatlan mutatvány egészen elragadta s az egész cirkus csak úgy rengett a szünni nem akaró tapstól és tombolástól.

A jóslat beteljesült: Didier-nek bevételei minden várakozást felülmultak.

Upilio Faimali, ki szabad óráiban az állatszeliidítéssel és állatidomítással foglalkozott, ebbeli fáradozásainak első sikere után a műlovglástól búcsút vett, s egészen az új, önalkotta művészpályának élt. A függetlenség és önállóság mindenkor eszménye lévén, nem sokára csakugyan meg is vált gazdájától s két hű társával: a kutyával és a majommal, mint önálló ember, egészen a maga szakállára kezdett működni. Mutatványaival úgy Krakóban mint Varsóban páratlan sikert aratott, midőn diadalmamórárt hirtelen egy nagy csapás szakítá félbe: leskelődő ellenfeleinek sikerült a kedvencz majmot megmérgezni s ekkép őt keresetforrástól egyszerre megfosztani.

A váratlanságánál fogva olyanira sujtó veszteség azonban nem csüggeszté őt el, és csakhamar megfogamzott benne a terv, hogy megmaradt háromezer frankjával Hamburgban vad állatokat vásároljon s ekkép állatseregletet alkosson. A bevásárlott farkasok, hiénák és majmok azonban annyiba kerültek, hogy neki magának alig maradt annyija, hogy ketreczeket csináltathasson állatai számára. Az állatokat egy nagy szekérbe befogott, elcsigázott beteges számár segítségével maga szál-

lította egyik helyről a másikra. Bréma felé utaztában, midőn az országúton szamarával együtt a nehéz járó-művet lihegve húzta, egy szembenjövő elegáns hintó ablakából egy úri ember bámulattal nézte a különös látványt. — „Miért kínlódsz olyannyira, te, még belehalsz a nagy fáradságba“ — szólítja meg részvétellel az úr a por és veríték borította fiatal embert. . . . „miért nem adod el állataidnak egy részét, hogy magadnak egy erős lovat végy, mely a szekeret húzza“ „Uram“, felelé Faimali, „állataim, melyeket magam szelidítettem, nekem olyan kedvesek, hogy azoktól semmi áron sem akarok megválni; a farkasok olyan szelídek, mint akár a bárányok, a hiénákkal úgy játszadok mint valami macska-kölykökkel, hát még bohó majmaim!“ — Az úri embernek Faimali eme nyilatkozata nagyon megtetszett, tárczájából egy kártyát vett elő s valami utasításfélét írván rá, átadta neki, hogy Brémában adja át annak, akinek szól. Faimali csak akkor tudta meg, mily nemeslelkű úri emberrel volt dolga: Brémában az illető helyen a jegy előmutatására egy lovat adtak neki ingyen.

A néhány száz tallér, a mennyit Faimali állataival Brémában szerzett, csak arra szolgált, hogy elvégre megvalósulhasson kívánsága, hogy az eddigieknél veszedelmesebb vad állatokat is szerezhesen magának és azokat is megszelidítse. A farkasokkal és hiénákkal való foglalkozást már csak gyermekjátéknak tekintette. Most mindenekelőtt két párduczra akart szert tenni, és írt is érettek Hamburgba *A l e n b e c k n e k*, a híres vadállatkereskedőnek. Jóllehet ő párduczot még soha sem látott és a velők való bánást semmikép sem ismerte, mégis úgy gondolkodott, hogy csak legyenek egyszer azok az ő birtokában, majd elbánik ő velők; a mit más ember tud, azt ő is megteheti.

A két párducz csakugyan megérkezett. Faimalinak szíve örömtől do-

bog, hogy egyszer valahára szemtől szembe lehet e pompás vadakkal.

Hogy, hogy nem, a párduczok ketreczeibe lépett Faimali előtt az állatok megjuhászodtak s ő, ha verítékel is fődötten, de sértetlenül hagyta el őket. „Végre ember vagyok!“ kiáltott fel, mikor az első produkció ekkép sikerült.

Faimali Brémából Hollandiába ment s az egy közös ketreczbe összerkergetett farkasokkal, hiénákkal, párduczokkal olyan dolgokat mutatott, melyek a közönséget teljesen elragadták. „Ez nem ember, ez valóságos ördög!“ kiáltották le a karzatról.

Faimali mindinkább magasabb czélt tűzött ki maga elé; kutyával és majommal kezdte; ezekről farkasokra, hiénkára és párduczokra ment, művészetét csak az oroszlánnal folytathatta. Állatait egy hazájabeli társára hagyva, Londonba ment s egy hím s egy nőstény oroszlánnal tért vissza. Rotterdam lakosainak hirdette, hogy a mutatványokat az ujonnan beszerzett oroszlánokkal is megfogja kezdeni. A nép zsúfolásig csődült be az állatseregletbe, Faimali egyfelől eddigi sikereibe, másfelől erejébe bízva, belép a hím oroszlánhoz, s ez — meghódol előtte. A nőstény oroszlánnal a dolog nem végződött olyan szerencsésen. A mint a ketreczbe lépett, a nőstény oroszlán elkápráztatva a fényes kivilágítástól és felingereltetve a közönség lármájától, Faimalinak egyik lábikrájába kapott. Faimali nem jaidult fel és mintha semmi sem történt volna, a ketreczből óvatosan visszahúzódott, szobájába ment, sebet beköté, új öltözetet vett fel és folytatta további mutatványait. A közönség e balesetet észre sem vette és Faimali óvakodott is, hogy tudomására jöjjön; mert félt, hogy ennek következtében a rendőrség a további mutatványokat be is tilthatná. Faimali ez első vérkeresztség emlékeül tovább mint egy hónapig sántított, — de e balesetből azt a tanulságot szerezte, hogy az olyan állattal

szemben, mely az embert megharapta semmikép sem szabad a legyőzött szerepét játszani; ellenkezőleg mindenkép iparkodni kell felsőbbségét vele éreztetni.

Faimali diadal után diadalt aratott mutatványaival egész Hollandiában; azután Brüsszelbe ment. Itt az eddigiek-nél is nagyobb dicsőség várakozott reá. Megérkezése előtt a német állatszelidítő, Schmidt, merész mutatványaival a közönséget a maga részére már egészen meghódította volt. Ez a tény elég volt arra, hogy Faimali dicsőség-vágya: ellenfelét legyőzni, egész erővel fellobbanjon, annál inkább, mert Schmidt állatsereglete sokkal dúsabb és szebb volt, mint az övé. Faimali a babérkoszorút egyedül akarja bírni. Seregletében egy húsz éves, hatalmas oroszán volt a melyet soha sem szelidített meg senki sem, s a melyet csak épen bemutattak, hogy nagyszerű testalkatát bámulják. Miután Faimalinak az oroszánt lánczba verni sikerült, kihirdeti, hogy be fog lépni a ketreczbe, a melyben ember még nem volt. A kíváncsiságtól égő közönség csakugyan megtölté az állatseregletet a legutolsó helyig. Faimali egy súlyos ólompálczával felfegyverkezve, belép az oroszánhoz és engedelmességre szólítja fel. Az oroszán megrázkodtató ordítással egyszerre széjjeltépi lánczait és hatalmas szökéssel egyenesen rá ugrik. — A megrémült közönség fut kifelé a merre lát, folytonosan kiáltva: segítség! segítség! A helyzet rettenetes; segítségre senki sem mehet. a legborzasztóbb vég elkerülhetetlennek látszik. Faimali minden erejét összeszedi, mindinkább erősebb hangon kiált, jól irányzott ütlegeivel és rendkívül gyors gimnasztikájával valahogy kicsúszik az oroszán karmai közül és kiugrik a nyitva tartott ketrecz ajtaján. A közönség megtudva, hogy baleset nem fordult elő sőt még sérülés sem, újra seregesen özönlött be, s a mint ezt a félnék emberek természete magával hozza, a kiállott vesze-

delem után féktelen örömrivalgásba és bátorító hangokba tört ki. Schmidt le volt győzve; a közönség minduntalan csak Faimalit akarta látni, s a tapsnak vége hossza nem volt. Faimali a vetélytárs nélküli hőshöz méltóan akarta az est diadalát befejezni. Az oroszánt hamarjában ismét lánczra verve, újra belépett hozzá; folytonos kiáltásaival és sűrűn suhinto ólompálczájával az eleinte felbőszült oroszánt annyira megfélemlíté, hogy sikerült az oroszán háttára ugrania s térdeivel az oroszánt meggörnyesztenie. A tapsvihar határtalan volt, a közönség hősét istenítette, Faimali pedig ép oly szelid, de lángoló szemmel nézett a közönségre, mint a térdei alatt báránynya szelidült oroszán. — A látvány valóban megható volt. Faimali e mutatványára következő éjen majdnem minden haját elveszítette, Schmidt pedig azonnal elhagyta a várost.

Faimali legnagyobb hőstetteit 26 és 27 éves korában vitte véghez, midőn az időközben egymásután elpusztult oroszánainak pótlása céljából elhatározta magát, hogy maga keresi fel a fenevadakat hazájukban, az afrikai sivatagokban. Tetemes pénzzel ellátva Algierba ment s az ottani kormányzótól a megejtendő oroszánvadászathoz harmincz embert kért. „Katonákat nem adhatok“ mondá a kormányzó. „Nem tesz semmit, akármilyen embereket kapjak, csak bátor ficzkók legyenek“ felelé Faimali. — Orgazdákból és egyéb gyanús előéletű emberekből álló kíséretet kapott, és mindamellett is, hogy a sanyarú élelmezésen kívül csak kevés napidíjat adott nekik (25 centimet egy embernek) néhány nap alatt annyira ránczba tudta őket szedni vas öklével és erélyes parancsszavával, hogy vele és érette a pokolba is elmentek volna. Néhány napi kóborlás után egy rablóbeduin-csappal találkozott. Faimalit körülfozták s egy barlangba főnökük elé, egy francia szökevény elé vitték. „Ki vagy, miféle nyelven beszélsz“ kérdé a főnök. „Én“ felelé Faimali „beszélék

olaszúl, francziául, németül, hollandúl“.

„Úgy hát tanár vagy; beszéljünk csak francziául“ folytató a rablófőnök. „Voltál már Franciaországban, Verdunben“? — „Igen“ felelé Faimali, „sok előadást tartottam ott állatseregletemmel.“ „Vajjon ismered-e a korcsmát a nagy piaczon“? — „Hogyne, ott laktam volt, az öreg korcsmáros és korcsmárosné nekem igen jó embereim.“ — „No lásd, ezek az én szüleim“ mondá a főnök s ezzel Faimalinak nyakába borúl és barátságát felajánlja neki. Miután pedig megtudta mily célból jött ő a pusztába, egy nőstény oroszlánt és egy hím kölyköt ajándékozott neki. Faimali a barlangból a szomszéd rablóbandákhoz intézett legmelegebb ajánlatokkal tért vissza és jó ómennel fogott vadászatához. — Több sikertelen próba után helylyel közel 3—4 méter széles gödröket ásott a melyekbe kecskét, bárányt vagy megsebzett gazelát helyezett el. A gödrök felül könnyen felbillenő deszkákkal voltak beföldve, úgy hogy a rá lépő oroszlánoknak a gödörbe kellett esniök. Reggelenként volt mindig a szemle s a netán megfogott oroszlánok az e célból készült s a gödör elé tartott ketreczekbe hajtattak. A ketreczekbe zárt oroszlánok közül néhány nap múlva több szép példány pusztult el, a mit az arabok úgy magyaráztak meg neki, hogy a befogott oroszlánok gyakran addig verik fejüket a ketrecz falához míg elpusztúlnak, abból a szegyenérzetből, hogy az elvesztett szabadságot túl ne éljék. — Ekkép folytonosan új meg új vadászatot kellett tartani. Egy ízben bejelentették neki, hogy a szomszéd sűrűségben egy nőstény oroszlán tanyáz két kölykével. Miután a kölyköket minden áron bírni akarta, azonnal felkerelkedett embereivel és a sűrűséget körülfogta; az anyát csakugyan meglőtte; biztosság okáért azonban még egy lövést szánt neki, mely azonban nem az oroszlánt, hanem a rejtekéből hirtelen az oroszlánra rohanó egyik emberét érte, ki azonnal halva rogyott össze. Egy más

alkalommal őt magát váratlanul egy vén hím oroszlán támadta meg; de ő két lövéssel hirtelen leteríté az oroszlánt. Az oroszlán egészen mozdulatlanul hever a földön; az egyik arab a diadal mámorában az oroszlánra ugrik; de alig hogy rá került, az oroszlán felugrott, az arabot fogai közé kapta és sebes vágatva elfutott. Az oroszlánt és az arabot soha sem látták többé.

Faimalira, ki életének legszebb napjait itt élte át, mert csak itt nyerhetett teljes kielégítést hősiessége, naponként újabb meg újabb bajnoki feladat várakozott. A hét hónapig tartott vadászat után 27 élő oroszlánnal tért vissza; a zsákmány értéke a hatvanezer frankot is meghaladta.

Franciaországba visszatérve útközben is bevásárlás által gyarapított állatseregletével nagyszerű sikert aratott a vidéki városokban; végre Párisban Arnault-lal, a hippodrom igazgatójával négy évre kötött szerződést. A mutatványok oly nagy néptömeget csődítettek a hippodromba, hogy Faimali az igazgatótól esténként 10.000 frankot kapott díjosztalékul. Mutatványai között a legnagyobb bámulatot a párduc-vadászat keltette. A szintéren, mely trópusi vidéket mutatott, a távolból két párduc látszott szabadon (a melyek azonban valóságban ketreczbe voltak zárva), a beduinak öltözött Faimali lesben állott és erre egy valóban szabadon bocsátott párduc ugrott be. Faimali a lesből vak töltéssel lőtt reá, mire a párduc ordítva hirtelen össze-rogyott, mintha meg lett volna lőve. Faimali ilyenkor mindig a párduczhoz rohant, néhányszor meghengergette s miután ekkép a közönségnek bemutatta, hogy a párducz meg van dögölve, a hóna alá fogta s a nyitva tartott ketreczébe dobta. A párducz természetesen nem volt megdögölve, csak színlelte a halált.

Egy ízben a párducz igen rossz kedvében volt a vadászat alkalmával, és Faimalit a hengergetés közben erősen megkarmolta, Faimali némileg bosszan-

kodva, a szokottnál távolabb lökte félre magától az állatot, úgy hogy a ketrecz melletti „bokorkulissza“ mögött álló titkárra esett. A párducz azonmód megtámadta a titkárt s bizonyára teljesen széjjelmarczangoilta volna, ha Faimali hirtelen ott nem terem s az állatot vasökleivel el nem bódítja vala.

Sokkal veszélyesebb helyzetbe jutott több ízben maga Faimali is az előadások alatt. Így pl. egy forró nyári napon, midőn éppen a seregletében lévő négy óriás kigyót etette, az egyik a ketrecz rácsozatán hirtelen keresztül csúszott s vért fagyaló sziszegéssel a közönség felé rohant. A közönség rémülten rohant és menekült. A helyzet válságos. Faimali a ketreczből kiugrik és szemben áll a kigyóval. A kigyó felé csapdos. Hirtelen egy pokróczot dob a kigyó fejére és teljes erővel összeszorítja; a kigyó azonban kicsúszik kezei közül és készül, hogy rácsavarodva összeroppantsa. . . . „És senki sem segít!“ kiált fel az állatszeliidítő bosszúsan; mire a szolgálk végre előjönnek s az állatot lefoglalják.

Nem kevésbé nagy veszély fenyegette őt, midőn 1863-ban Bethune-ben egy tigrissel tette mutatványait. A mutatvány javában és rendbe folyt; a tigris a parancsszóra feláll előtte és megcsókoltatja magát; ekkor — ügyetlenségből vagy roszakaratból — egy darab húst dob be valaki a rácsozaton keresztül. Faimali tudván, milyen veszedelmes ilyenkor a tigrisnek húst mutatni, hát még eléje dobni, lábával hirtelen kilöki a húst a ketreczből. A tigris, a húst már szimatolva, féktelen dühben tört ki és első rohamra Faimali fél fejéről a bőrt lekaparta, a második támadásra pedig letiporta. A közönség jajvészekelt, mire a tigris még inkább felbőszült. Faimali még egyszer összeszedi minden erejét és sikerül is neki az állatot magától ellökni; de szerencsétlenségére a tigris éppen közötté és a ketrecz ajtaja között állott meg. Az egyenlőtlen harcz, mely elkerülhetetlen volt, mindenesetre a legrosszabb ki-

menettel fenyegette őt. De leleményesége most sem hagyta el. Két rossz közül a kisebbet választja. Hogy életét megmentse, balkarját feláldozza s egészen bátran a vérszomjas állat torkába nyomja, mialatt erősen reákiált, és jobb kezében tartott ólompálczával oly erős ütésekkel mér az állat orrára, hogy ez kénytelen volt elereszteni a véres kart, mire Faimali vértől borítva a ketreczet elhagyta. A merész ember harminczöt napig volt betege eme marczangolásnak és csak ily bámulatosan erős és egészséges testalkat mellett volt lehetséges, hogy egyáltalában életben maradt s a számos sebeken kívül csak a balkar félig hűdöttségével fizette meg a tigrissel való párbajt. És ő még csak nem is gondolt boszúra a tigris ellen, mert tudta, hogy az kitünő egy állat s bizonyára nem bőszült volna fel annyira, ha a húst meg nem látja. Ellenkezőleg, mihelyt annyira a mennyire fellábadt, kihirdette, (ekkor Hágában volt az állatsereglet), hogy a tigrishez újra bemegy, mert tudta, hogy a legvadabb állat is megszelidül, mihelyt érezhetőleg volt kénytelen tapasztalni urának felsőbbbségét. Az állat csakugyan szeliden viselte magát, midőn Faimali a ketreczbe lépve kiálta: „No, itt vagyok; falj fel hát“. A tigris urának tekintetétől mintegy félve, lesütötte szemét; azután Faimali hívására: „Jér ide, kedves állatom“ csakugyan ura elé lépett s megczirógattatta magát. Faimali a közönség örömrivalgása között hagyta el a ketreczet. Mennyire ismerte állatát a mester, mutatja az, hogy a mutatványok a tigrissel ezen túl minden baj nélkül folytak, míg az állat el nem hullott. (Rómában 1872-ben).

A közönségre nézve nem kevésbé vérfagyaló jelenet volt az, midőn egy ízben egy kuguár vagy puma (*Felis concolor*) a ketreczéből kiszabadult és közönség a felé rohant. A kuguár erős állat ugyan, (amerikai oroszlanak is hívják) de gyáva. Faimali, mintha arról volna szó, hogy egy házi macskát kell-

jen megfékeznie, megragadja a kuguár nyakán a bőrt és úgy czipeli a ketrecz felé; de a kuguár a ketrecz előtt kiszabadul, nagyot ordít, felszökik és az utjában álló szolgát egy pillanat alatt leteríti. „Hamar kosarat és pokróczot!” kiáltja Faimali. És a kuguár a pokróczba göngyölve egy pillanat alatt a kosárban volt.

Faimali, ki a fenevadakkal utól nem ért viadalokat vitt véghez, csak egyet nem mutatott szívesen, hogy fejét a tigris vagy oroszlán torkába tegye. „Én bátor és merész vagyok, — úgy mond — de nem dőre; már gedig az embernek a fejét egy fenevad torkába dugni csakugyan nagy dőreség; mert az embert semmiféle bátorság sem biztosíthatja a felől, vajjon nem kényszerül-e a fejét az állat torkában hagyni.“ — Egy ízben majdnem szerencsétlenül is járt egy ilyen mutatvány alkalmával. Feje egy ideig sérelem nélkül volt már benn a nőstény oroszlán torkában, midőn egyszerre arczában kétfelől harapást érzett. Hirtelen, minden szó nélkül húzta ki fejét s a sebből folyó vért sűrű szakállán fogta fel. Kiderült, hogy az alatt, míg feje az oroszlán torkában volt, a szomszéd ketreczben lévő sündisznó az oroszlánnak odáig érő farkával játszott, a mi az oroszlánt valószínűleg csiklandoztatta. Faimali, kinek életében számos állatharapást kellett kiállani, a melyeknek emlékeit hegedések alakjában mai napig hordozza, saját maga szokta sebeit czukorporból és cognacból készült péppel betapasztani, a mi szerinte, bár eleinte kissé éget, jobb valamennyi gyógyszerárbeli szernél.

Hollandia királya, ki az állatszeli-dítés iránt rendkívül érdeklődött, egyszer magához hívatta Faimalit s kérde tőle, vajjon volna-e bátorság nem ismerős vadállatok ketreczébe lépni. Faimali igenlőleg felelt. A megbeszélés szerint az amsterdami állatkert vadállataihoz volt bemenendő. A király és kísérete előtt egy lovgálczával felgyverkezve kezdte meg látogatásait.

Az állatokat rangjuk szerint méltatta. Tréfálkozva bánt el a farkasokkal és hiénákkal, midőn ötlete vagy kedély-állapota szerint őket vagy czirógatta vagy megtépázta, folytonosan csak tekintetével és hangjával uralkodván fölöttük; ostorát csak azért használta, hogy lábai előtt meghunyászkodásra kényszerítse a bestiákat. A hiénák után leopárdokkal és párduczokkal évelődött, azután oroszlánokra került a sor. Minden látogatás a maga rendjében folyt le; csak a legutolsó látogatásnál, a tigris ketreczében volt egy kis kellemetlen félreértés. A tigris támadásra készen várta hivatlan vendégét. Faimali szokott módon erősen reá kiált, hogy így tudtára adja a hatalmas állatnak, kivel van dolga; a tigris nem tágít s már rá akar rohanni, midőn ez pálczájával szaporán súlyos csapásokat mér az orrára; a szokatlan bánásmód meg félemlítette a tigrist és szégyenkezve húzódott hátra. A király Faimali látogatásait két ezer forinttal jutalmazta, a künn várakozó nép pedig diadallal kíséerte őt haza.

A diadalmas hős Amsterdamtól, hol annyi dicsőséget aratott és tömérdek pénzt szerzett, egy szomorú esemény emlékével hagyta el. — Az állatkerti igazgatónak, W.-nek 18 éves fia, kiben Faimali hősiessége viszhangot keltett, egyszer csak azzal a kéréssel állott elő, hogy engedné be őt is egyszer a tigris ketreczébe. „De, hidegvérű-e? nem fog-e azután félni?“ — kérde az erős testalkotású fiatalembert. Ez erősen biztatta, hogy csak vezesse be. — „Jól van, holnap reggel először együtt megyünk be s azután ha látom, hogy nem sápad el, egyedül fogom önt beereszteni,“ mondá neki. — Másnap reggel csakugyan megjelent a fiatal ember s Faimali háta mögött a ketreczbe ment; Faimali folytonosan hátra nézett a fiatal emberre, s minthogy egész bátorsággal viselte magát, néhány pillanatnyi mulatás után a ketreczet elhagyták. Kijövet Faimali a fiatal ember ütőerét tapintotta meg és miután meg-

győződött, hogy az egészen nyugodtan lüktet, azzal búcsúzott el tőle, hogy este, kevéssel az előadás előtt, néhány pillanatra egyedül fogja beereszteni őt a tigrishez. A fiatal ember este csakugyan belépett a tigrishez és erősen ránézett. A tigris tompán morgva, vad tekintettel s mereven néz a fiatal emberre. E morgásban és sötét tekintetben a fiatal ember halálos ítélete volt ki mondva: néhány pillanat alatt elsápadt és összerogyott. Faimali hirtelen betoppan s az életjel nélküli testet hirtelen kiviszi. A fiatal ember halálával fizette meg vakmerőségét.

Faimali Amsterdamból Aachenbe ment, hol Ruisberg állatseregletével a közönség tetszését már hosszabb idő óta kivívta volt. Ruisberg nagyon kihívólag fogadta Faimalit és nyíltan szólította fel őt versenyre. Faimali elfogadta a kihívást s a következő versenyt tűzte ki: Miután egyikök sem ösmeri a másik állatait, tegyenek ők a közönség szeme láttára kölcsönös látogatást az állatoknál. Ruisberg titkos kárörömmel fogadta a versenyt, mert állatseregletében volt egy tigris, a melyikhez ember húsz év óta nem nyúlt. — Faimali, ki erről tudomást szerzett, csakugyan megjelent Ruisberg állatseregletében és kivétel nélkül valamennyi ketreczbe bement, a hol máskor Ruisberg is szokta magát mutogatni; sőt mi több az egyes állatokat ketreceiből egy közös nagy ketreczbe kergette össze, így mutatva be ügyességét. — A közönség, mely ilyen mutatványt Ruisbergtől nem látott, zajos tapsban nyilvánította meglepedését; a mire Faimali megígérte, hogy egy más alkalommal a nagy tigrishez is be fog menni, ha Ruisberg előbb az ő állatait meglátogatta. — Ruisberg tanácsosnak látta kerekét oldani.

Egy lengyel faluban Faimali-nak a következő érdekes esete volt: A faluban azon időtájt egy Le Prince nevű asszony tartózkodott állatseregletével. A faluban nagy vásár volt s a piacz lovakkal és szarvasmarhákkal volt telve.

Hogy, hogy nem, az állatseregletből egyszerre csak egy nagy jaguár (az úgynevezett amerikai tigris) szabadult ki s a piaczon keresztül egyenesen a falu melletti folyóba ugrott. A népség megrémülve jajveszékelt és fut szanaszét. Faimali, ki éppen nem rég érkezett meg s a látványnak szemtanúja volt, felső ruháját levetve, egy pokróczczal hirtelen a folyóba ugrik s utólérvén a jaguárt, fejére borítja a pokróczcot, magához szorítva kiúszik vele és sértetlenül hozza vissza az állatseregletbe.

Charleroyban egy nehezen vajúdo jaguár nőténynél a bábaasszony szerepét vitte; hogy az anyát megmentsen a kőlyköt mesterségesen kellett napvilágra hoznia.

Lilleben Faimali bátorsága és leleményessége új próbára volt téve. Közvetlenül előadás kezdete előtt egy oroszlan szabadult ki ketreczéből. Ez esetben a pokrócz edes-keveset használt volna. De ő tudta, mit kell tennie; pányvát vetett az oroszlan nyakába, hirtelen megrántotta és az állatot mihamar ketreczébe húzta.

Douaiben három farkasa szökött ki a ketreczből; kettőt egészen könnyedén bírt visszahozni; a harmadik farkas azonban viaskodás közben karjába harapott s mindinkább erősebben vágta bele fogait. A csak pusztá kézzel birkozónak nem volt egyéb menekvése, mint hogy hirtelen ő is az állat nyakába harapott, — és a farkas azonnal eleresztette a karját.

Egy ízben ismét Londonban volt, hogy állatseregletét kiegészítse. Ez alkalommal megismerkedett a török követtel, a kitől meghallotta, hogy a szultán, Abdul Aziz, ki a vadállatokat felette kedvelte, igen szeretné, ha ő maga vinne el neki két tigris Konstantinápolyba. Az alkut ezer font sterlingben (tízezer forintban) megkötötték. Faimali New-Yorkban két igen szép tigris szerzett s nagy ünnepiséggel érkezett meg velök Konstantinápolyba. A szultán fényes kísérettel várta a Seraisban a tigriseket; az ál-

latok oly hatalmasak voltak, hogy tekintetüktől a szultán egész lelkesedésben tört ki, és hozzászokva, hogy minden kívánsága azonnal teljesülésbe menjen, felszóllította Faimalit, menjen be rögtön a tigrisekhez és mutassa meg, hogy szokott velők kötekedni. — „Felség, most egyáltalában nem tanácsos bemenni az állatokhoz, a melyek a szokatlan úttól igen fel vannak izgatva s a nagy zsvaj, mely közt az utcán végig mentünk, s az itteni szemkápráztató pompa lehetőleg fokozzák az állatok ingerültségét“, szabadkozott Faimali. „De én azt hallottam, hogy ön a tigrisekkel úgy tud játszani, mint valami kutyakölykökkel“ felelé a szultán. Faimali ily erkölcsi kényszer alatt mit tehetett egyebet, mint hogy az állatokhoz néhány pillanatra bement s őket megczirógatva szerencsésen ki is jött. A gyermekies gondolkodású szultán előtt oly könnyűnek látszott e dolog, hogy Faimalitól azt kérdezte, vajjon nem mehetne-e be ő is a tigrisekhez. Faimali a felelettel habozott. Csak szóljon nyiltan, mondá a szultán. Faimali, ki tudta, hogy a szultán a lehetetlenségnél sem tűr ellenmondást, azt felelé, hogy legalább most ne menjen be, majd más-kor. A hiúságában megsértett és a kiséréte előtt magát megkisebbitettnek érző szultán haragra gyúlva, elbocsátotta Faimalit s meghagyta, hogy a pénzt neki azonnal fizessék ki.

Konstantinápolyból Franciaországba tért vissza Faimali. Ekkor kitört a nagy háború (1870-ben); csapás csapás után érte az országot, a vasúti közlekedés megakadt és ő nagy álláseregletével, tömérdek készpénze (80.000 frank) mellett is majdnem éhen halt. Az éhes állatoknak nagy mennyiségű hús és kenyér kellett; de honnan szerezze, mikor a lakosságot a poroszok már megsarcolták. Éppen egy hat emberből álló porosz csapattal találkozott. „Ha a kenyeret és húst jó szerivel adjátok“ mondja Faimali a vezető káplárnak, „úgy megfizetünk nektek; ha nem adjátok, elveszük tőletek az élel-

met.“ A káplár Faimalival megosztotta a zsákmányon, s az éhségökben ordító fenevadak lecsillapultak. Nagy szenvedések között Toulouse-ig ér Faimali és már minden veszélyen túl képzeli magát, midőn egy nap elfogják és mint porosz kémet halálra ítélik. Már a vesztőhelyen volt; egyszerre azonban jelentik a pardont és Faimali megmenekül: egy befolyásos jó emberének sikerült bebizonyítani, hogy az elítélt ember nem porosz és nem kém.

Kiszabadulása után Franciaországot azonnal elhagyva, Olaszországba ment és Genuában, Turinban, Páduában stb. a lakosságot mutatványaival mindenütt elbűvölte. Flórenczben Victor Emanuelnek tetszését annyira megnyerte, hogy nagyobb számú vadállattal ajándékozta őt meg. A király a többi között egy igen szép nőstény-oroszlánt ajándékozott neki, ama kikötéssel, hogy ahhoz soha lábát be ne tegye, mert az állat igen vad. Faimali meg is ígérte ezt a királynak; de alig hogy Flórenczet elhagyta, nem állhatta meg, hogy a szép állatot maga ne gondolzza és jó bánásmódjával magának meg ne hódítsa. San-Rossoreban, egy előadás alkalmával, nem tudva arról, hogy polgári öltözetben a király is jelen van, csakugyan bement a királyi oroszán ketreczébe s vele a szokott mutatványokat a legnagyobb sikerrel végezte. Az előadás után, a nép már mind kiment, csak egy néző maradt helyén: a király. „Hol van Faimali?“ kiáltja a király. Megrémülve és szegyenében földre sötött szemekkel jelenik meg Faimali. „Hitszegő ember vagy, Faimali“, mondja a király. — „Bocsánat, bocsánat, Felség, de nem bírtam a kísértésnek ellentállani. Az oroszán oly kitűnő s oly engedelmes. . . . csak az előbbi rosz bánásmód vadította el annyira a pompás állatot.“ A király megbocsátott neki és ezer frankkal ajándékozta meg őt, kihez hasonló állatszeli-dítőt — a mint magát a király kifejezte — még soha sem látott.

Utoljára Livornoban lépett fel. Fai-

malis a legutolsó mutatvány alatt, mintegy a pályától való búcsú-emlékképen a fejét négy verekedő oroszlán becsületesen összekarmolta.*

Sebeiből föllábadván, 1872-ben egy szép fiatal leánnyal, Parenti Albertinával egybekelve, Pontenurában (Piacenza mellett) jószágot

* Az állatszeliidítők teste sebektől és hegedésektől soha sem ment. Budapest közönségének élénk emlékében van a pár év előtt elhunyt Cassanova Fanni asszony, kinek testén, volt orvosa nyilatkozata szerint, alig volt egy-egy □cmternyi tér teljesen ép. Cassanova asszony is merész mutatványokkal mulattatta a közönséget. A nőstény-oroszlán, hátára fekvve, épen olyan kecsesen játszott ruhájával, mintha csak elkényeztetett czicza lett volna, és pedig nemcsak a mutatvány idejében, hanem a napnak bármely órájában, mikor úrnőjének épen kedve volt hozzá bemenni. Mikor állatai megbetegedtek, a legnagyobb merészséggel ment be a szenvedőkhez, hogy az orvosságot beadja nekik; még attól sem riadt vissza, hogy a különben sem igen engedelmes him-oroszlán baján egy kis „operációval” segítsen. SZERK.

vett s új életpályára, a mezőgazdaságra adta magát. Az első két éven át a legnagyobb lelki harcokon kellett keresztül mennie; időről időre fellángolt benne a vágy: a tigrisek és oroszlánok forró lehelletének hatása alatt állani, hogy nem bírta visszafojtani szavait: „Egy szép nap csak visszamegyek megint az állatok közé.”

A szép Albertina lángoló tekintete és bibor ajkai azonban ellenállhatatlan varázsszal szeliidítik meg Upiliot; s aki a legvadabb állatok dühétől sem rettent vissza s teljes életében csak parancsoláshoz volt szokva, egy gyenge nő szende mosolyának lett rabjává. — A jelenleg 55 éves Faimali szép fekvésű „buen retiro“-jában csendes boldogságban éli napjait s a mezei gazdaság napi kérdéseivel foglalkozik, a melyek elől szülei házatól ezelőtt negyvenhárom évvel, tizenegy éves korában, megszökött volt.

(Mantegazza után) T. A.

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

CSILLAGTAN.

(4.) Az Ó-GYALLAI CSILLAGÁSZTORONY MŰKÖDÉSÉRŐL 1880-DIK ÉVBEN. Az ó-gyallai observatorum működéséről a múlt évben, annak vezetője, Dr. Konkoly Miklós úr szivességéből a következőket közölhetjük: Az observatoriumon tulajdonosan kívül még két segéd és egy irnok volt elfoglalva. Az észlelések tárgyát nagyobb részt a csillag-fizika, kivált a nap-fizika szolgáltatta; azon kívül a hulló csillagok és az álló csillagok színképeit vizsgálták szorgalmasan. Különösen említendők továbbá a Jupiteren és Saturnuson történt észlelések.

A Napkorongot 1880-ban Ó-Gyallán 252 napon észlelték; ez alatt 22 napon folt nélkül látszott, 230 napon 1382 foltot figyeltek meg rajta, a mely számban azonban a már megfigyelt foltok ismételt észlelése mint új észle-

lés szerepel. Rajz készült a napkorongról 221 napon. E rajzokon a foltok fekvése pontosan ki van jelölve.

A múlt évben csak csekély számú hulló csillag megfigyelése történt Ó-Gyallán: 7 megfigyelő napon 152 hulló csillagot észleltek. Az ó-gyallai observatoriummal összeköttetésben álló figyelő állomások 13 napi észlelés nyomán 155 hulló csillagot észleltek és pályájuk kezdő és végső pontját feljegyezték. Az észlelők voltak Dr. Schvarz tanár Selmezbányán, és Avéd Jakó tanár Károlyfehérvárott. Ezen megfigyelések összevetéséből a hulló csillagraj kisugárzás-pontját lehet kiszámítani. Üstököst észleltek négyet, még pedig a Fa ye-féjét, a Hartwig és Pechüle-féjét és az 1880-diki üstököst, összesen 23 észleléssel.

A bolygók közt Jupiter és Saturnus

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.